

ARTA STRATEGICĂ O SUPRAȘTIINȚĂ PENTRU UN MANAGEMENT SUPERIOR

General de brigadă prof. univ. dr. Constantin Onișor

1. Necesitatea și definirea artei strategice

În secolul XXI problemele majore, cu care se vor confrunta societățile civile, comunitățile, statele, organizațiile zonale și mondiale cu funcționalitate supranațională sunt și vor deveni tot mai **complexe**. Rezolvarea lor la nivelurile infra/suprastatale vor necesita **regândirea** managementului politico-economico-militar, ca act informațional-decizional responsabil, oportun și eficient. Deopotrivă, este și va fi nevoie de **aportul** mai mare și a altor discipline științifice în elaborările, fundamentările, opțiunile și operaționalizările deciziilor superioare, ce privesc relațiile intrastatale și cele interstatale regionale, zonale, continentale și mondiale.

Începutul acestui secol evidențiază printre altele două mari categorii de **probleme majore**, cu aspecte de o mare diversitate. **Prima** categorie privește securitatea, dezvoltarea integrarea și globalizarea, pentru care se desfășoară în acest prim deceniu ample acțiuni naționale și internaționale de conștientizare a necesității, oportunității și efectelor realizării lor, dar și febrile căutări a celor mai atractive și majoritar acceptabile modalități de transpunerea în practică geopolitică/geostrategică a acestora. **A doua** categorie cuprinde fluiditatea păcii, gestionarea crizelor politico-militare și persuasiunea războiului/conflictului armat.

Așadar, acum decizia la cel mai înalt nivel dobândește câteva **caracteristici** cu totul deosebite. Enumerăm printre altele: racordarea permanentă la determinările mediului geopolitic internațional, evidențierea realităților naționale, conștientizarea sensului evoluțiilor geostrategice, expertizarea cu rafinament a fenomenelor și proceselor, reacția oportună la disfuncționalități, responsabilitatea adoptării oportune, eficiențe și importanța transunerii în practică, caracterul unitar al concepției, deplina cunoștință de cauză a elaborării, timpul scurt la dispoziție și stressul generat de o serie de factori.

Așa stând lucrurile, este ușor de remarcat că avem de-a face cu un **management superior**, care pe de o parte presupune multă creativitate, în producerea valorilor ce dau substanță deciziilor majore cu folosirea unor mijloace de exprimare adecvate în plan politic, economic, militar și nu numai, tot atâta pricepere și îndemânare performante până la măiestrie și desigur suficiente cunoștințe în multiple domenii. Am evidențiat astfel „**arta**” atât de necesară într-un management exercitat la cel mai înalt nivel.

Pe de altă parte, procesul informațional-decizional specific acestui nivel are o foarte mare însemnătate în plan politic, economic, militar și nu numai, este esențial pentru actul conducerii în ansamblu, poate și trebuie să fie potrivit și oportun în condițiile fluidității mediului multidimensional în care se execută managementul. Deci, este de remarcat și „valoarea strategică sau superioară” a managementului specific acestui secol.

Într-un mod esențializat am încercat să demonstrăm și să convingem despre **apariția** și **necesitatea** acceptării **artei strategice**, ca cea mai revoluționară și veridică modalitate de a studia **realitățile obiective și subiective** ce privesc societatea, comunitatea internațională, relațiile intra/interstatale etc. după criteriile politice, economice, militare și de altă natură.

Supunem spre analiză și dezbateră o **definiție** a artei strategice. După opinia noastră **arta strategică reprezintă un ansamblu sistematic de cunoștințe teoretice și acțiuni practice veridice cu privire la domeniile păcii, crizei și războiului/conflictului armat (elementele acestuia, aflate într-o strânsă și permanentă conexiune), ca normalitate și anormalitate din punct de vedere**

politic, economic, militar și nu numai, în relațiile intra/interstatale și corelate cu evoluțiile mediului geopolitic și geostrategic.

Arta strategică rezultă din *interacțiunea* majoră a științelor politice, economice, militare, și a acestora cu alte grupuri ale științelor despre existență (sociale, ale gândirii), ale acțiunii și generale. Toate acestea ne determină să apreciem arta strategică ca fiind o *supraștiință* (se situează deasupra unor științe/grupări de științe), o *sumă de metaștiințe* politice, economice, militare și de alte profile (acestea privesc „după” adecvarea, schimbarea/transformarea conținutului lor în noile conjuncturi), desigur într-o *permanentă devenire*, ce se va înscrie în sistemul științelor secolului XXI, și va marca gândirea, comportamentul și cunoștințele sistematico-teoretice ale oamenilor cu atribuții și responsabilități în managementul exercitat la cel mai înalt nivel.

În plan organizațional-instituțional arta strategică va reclama restructurări profunde. Cea mai evidentă poate fi restrângerea la maxim a structurilor paralele și ierarhice, bazate pe specialiști, consultanți și experți, din sfera managementului superior. În schimb va apărea *un singur organ decizional* (format din strategii, lideri strategici și maeștrii artei strategice), cu o forță științifică interdisciplinară impresionantă, cu priceperi și abilități de comunicare deosebite și pe măsură, capabili să exercite un management superior și eficient, ajutat permanent de o *structură de studii strategice prospective*.

Ca *sistem al științelor* ce studiază complexitatea păcii, gestionarea crizelor politico-militare și de altă natură și problematica interdisciplinară a războiului/conflictului armat modern, arta strategică va fi preocupată tot mai mult de *soluția conflictului/conflictualității*, în care negocierea, comunicarea, constrângerea, amenințarea și dezarmarea și la nevoie confruntarea limitată vor reprezenta tot atâtea instrumente pentru decizia interdependentă.

2. Arta strategică – supraștiință în secolul XXI

În lumea academică este bine cunoscut faptul că o știință nouă poate fi recunoscută, și astfel se impune de la sine, numai dacă întrunește un adevărat *decalog* de cerințe și exigențe, ce au în vedere: obiectul/domeniul(le) de studiu, legile și principiile proprii, previziunile asupra fenomenelor și proceselor, latura teoretică (teoria generală), latura practic-aplicativă, metoda de lucru și metodologia cercetării științifice, sistemul categorial, disciplinele științifice, funcțiile corespunzătoare conținutului și direcțiile de aprofundare pe domenii.

Obiectul de studiu al artei strategice este legat de studierea și elaborările ce privesc problemele majore din spectrul securității și apărării în multidimensionalitatea lor națională și internațională, pe baza unor modalități sigure și eficiente de valorificare a resurselor, pentru atingerea unor scopuri/obiective principale în plan politic, economic, militar etc.

Cunoașterea științifică în sfera artei strategice se bazează pe studierea *domeniilor* păcii, crizei politico-militare și războiului/conflictului armat, în cadrul cărora fenomenele și procesele actuale sunt guvernate de *legi și principii* proprii fiecăruia și comune. Astfel, concordanța deplină între resurse și scopuri/obiective reprezintă o lege generală (aplicabilă în orice domeniu de studiu), pe când dependența conținutului și fizionomiei războiului de nivelul dezvoltării economice este cu siguranță numai o lege a confruntărilor pe care le presupune războiul/conflictul armat.

În conținutul artei strategice, în strânsă legătură cu legile proprii, se manifestă și câteva elemente fundamentale, de bază, convingeri și puncte de vedere temeinice pentru valoarea sa științifică. Ele pot fi definite ca *principii* ale acesteia, principii ce pot fi la rândul lor valabile în ansamblu ori numai într-un domeniu. De exemplu, concentrarea eforturilor în domeniile hotărâtoare este un principiu al artei strategice, iar stabilitatea regională/zonală este un principiu al păcii. În același sens, controlul riguros al conflictualității poate fi un principiu al gestionării crizelor, precum

și realizarea pragului minim al violenței, care în mod cert este un principiu al războiului sau conflictului armat.

Identificarea, definirea și studierea legilor și principiilor artei strategice permit elaborarea unei **previziuni** pertinente asupra proceselor și fenomenelor ce se manifestă în fiecare domeniu. Așa se face că, prognoza asupra fenomenelor și proceselor politice, economice și militare specifice situației de pace scoate în evidență faptul că dictonul latin „si vis pacem para bellum” nu mai poate constitui prioritatea, aceasta reclamând altceva și anume „ca să nu fie război pregătește pacea”. De asemenea, studiile previzionare asupra războiului evidențiază faptul că acesta tinde să-și manifeste limitele peste care nu se poate trece în ceea ce privește atingerea obiectivelor politice și în consecință este nevoie de o nouă „cultură a războiului viitor”.

Existența legilor și principiilor artei strategice, și pe această bază a previziunilor în domeniul, ne permite să apreciem existența deja a unei **teorii generale** cu privire la interdependența păcii cu criza politico-militară și războiul. În cadrul acesteia surprindem cu ușurință probleme și aspecte care țin de alte teorii, cum ar fi bunăoară: praxiologia, axiologia, epistemologia, gnosiologia, teoria adevărului, teoria deciziei, teoria echilibrelor, teoria sistemelor etc. Așadar, **latura teoretică** a artei strategice este larg cuprinzătoare, bine structurată și în curs de încheiere.

Structurarea artei strategice pe diferite teorii permite studierea unui bogat material factual (mediile geopolitice, geostrategice, politico-militare, de securitate, interese, politici, doctrine, strategii, relații internaționale, stabilitate, apărare, decizional, integrare, globalizare etc). Totodată, permite efectuarea observațiilor, experimentelor și analiza rezultatelor acestora în programe de restructurare și reformă, în tranziția către economia de piață, în implementarea unor decizii, în operaționalizarea unor decizii din cadrul gestionării crizelor, în pregătirea, desfășurarea și deznodământul războaielor/conflictelor armate etc. Pe aceste baze se întocmesc diferite scenarii, ipoteze și variante de acțiune, se simulează diferite confruntări, care pe de o parte pot confirma sau nu unele aspecte teoretice, iar pe de altă parte permit generalizarea în concepte, sintagme, teorii, concepții etc. a unui bogat material factual. Așadar, **latura practică-aplicativă** a artei strategice este extrem de bogată, diversificată și dinamică.

Metodologia în arta strategică apare prin definirea și formalizarea unui număr mare de teorii și paradigme din domeniile păcii, crizelor și războiului/conflictului armat, care conduc spre o **concepție generală** în fiecare domeniu, dar care permit și sintetizarea unei **supraconcepții** ce privește integrarea, dezvoltarea durabilă, ciocnirea civilizațiilor, crizele economice și globalizarea.

Realitatea într-o continuă dinamică este permanent cercetată prin **metode științifice** tradiționale și moderne, în acest scop constituindu-se și funcționând structuri specializate de nivel strategic, care se implică frecvent în fundamentarea deciziilor ce țin de managementul superior al păcii, crizelor și războiului/conflictului armat.

În momentul de față, arta strategică are la dispoziție un consistent și diversificat **sistem categorial** (concepte și sintagme operaționale), ce evidențiază deopotrivă legile, principiile, formele și procedeele de acțiune, percepțiile (reguli, metode și norme), pe baza cărora se tinde spre o comunicare uniformă în fiecare domeniu, dar și spre definirea unei identități proprii în comparație cu alte sisteme/grupuri de științe. Aducem spre exemplificare câteva concepte specifice artei strategice: actor internațional, regionalizare, pacte de stabilitate, integrare, arhitectură de securitate, război limitat, sistem de securitate, armată de securitate, structuri supranaționale, suveranitate limitată, controlul și echilibrul puterii, pace fierbinte, fundamentalism politic, noua ordine mondială etc.

În arta strategică sunt deja incluse, se definesc și vor fi atrase/asimilate multiple **discipline științifice**. Avem în vedere în primul rând cele care provin din:

- **științele politice**: teoria și filozofia politică, sistemele politice, relațiile internaționale, polemologia etc.;

- **științele economice:** economia politică, sisteme și doctrine economice, economia mondială, economia militară, resursele apărării etc.;
- **științele manageriale:** bazele managementului, teoria sistemelor, managementul organizațiilor, managementul crizelor etc.;
- **științele juridice:** dreptul umanitar internațional, dreptul războiului etc.;
- **științele militare:** arta militară, logistica militară, managementul militar, teoria organizării și înzestrării structurilor militare, întrebuintarea categoriilor de forțe etc.;
- **științele de contact:** istoria militară, geografia militară, științele tehnice militare, sociologia militară, psihologia militară etc.;

Pe măsură ce vor fi încheiate, cu certitudine în arta strategică vor pătrunde și **disciplinele viitorului**.

Conținutul artei strategice se evidențiază prin **funcțiile** sale. Acestea pot fi: explicative, normative, axiologice, praxiologice, cognitive, predictive, organizatorico-aplicative, de orientare, coordonare, direcționare și de prevenție. Corespunzător acestor funcții, în cadrul artei strategice apar numeroase **direcții de aprofundare**, dar pe domenii. Avem în vedere în mod deosebit:

- **schimbarea mentalităților** troglodite și autarhice privind securitatea și apărarea, dezvoltarea și integrarea, criza și războiul;
- **identificarea și definirea** unor noi norme în relațiile internaționale, privind comportamentul și atitudinea actorilor naționali, internaționali, multinaționali, supra/intranaționali etc.;
- **realizarea consensului** în problemele sistemului de valori în jurul căruia să graviteze cele naționale, comunitare și de civilizație;
- **coordonarea unitară** bazată pe consens politic a principalelor acțiuni ce privesc pacea, criza și războiul/conflictul armat;
- **armonizarea cunoașterii** realităților naționale cu programele de integrare/globalizare;
- **determinarea** conținutului și fizionomiei păcii, a coordonatelor crizelor politico-militare majore și a conținutului viitorului război;
- **conducerea unitară** a acțiunilor majore pentru menținerea păcii, controlului crizelor și evitarea războiului/conflictului armat;
- **ajutarea** factorilor internaționali în elaborarea și implementarea planurilor strategice naționale și de integrare regională/zonală;
- **integrarea unitară** a tuturor concepțiilor ce privesc edificarea păcii și eradicarea crizelor și războaielor;
- **exercitarea** unui anumit **dirijism**, dar cu efect național pozitiv asupra dezvoltării interne și internaționale a statului;
- **prevenirea** escaladării cursei înarmărilor tehnice și tehnologice, a confruntărilor pe care aceasta le poate genera.

În strânsă legătură cu direcțiile de aprofundare este de remarcat faptul că arta strategică nu trebuie să devină o **știință academică** și nici un **ghid practic** pentru politicieni. Ea trebuie să devină o **parte integrată a managementului superior**, bazat pe capacitatea oamenilor politici naționali și internaționali de a acționa cu abilitate, punând în valoare aptitudinile lor, cum ar putea fi: puterea de intuiție, creativitatea, prudența, curajul și prevenția. Numai în felul acesta arta strategică poate studia științific fenomenele și procesele lumii contemporane și a statelor și totodată să se manifeste ca o creație în managementul superior.